

Libocké mokřady

Text a foto: Jan Moravec

Někdy můžeme mít pocit, že zajímavá přírodní místa jsou tady buď „odjakživa“, a nebo je někdo cíleně vytvořil. Ale je i řada skutečně pozoruhodných kousků přírody, které vznikly v nedávné době samovolně. Jedním z takových jsou Libocké mokřady na okraji Kynšperku nad Ohří. Ještě před sedmi lety zde bylo zdánlivě obyčejné pole, dnes jsou tu dvě nádherná jezírka plná zajímavých živočichů. Přitom nejsou výsledkem žádného revitalizačního projektu ani krajinářských úprav, prostě tu „z ničeho nic“ vznikly.

Libocké mokřady vznikly v důsledku lidských aktivit, ale neúmyslně. Jsou přímým důsledkem těžby hnědého uhlí v okolí Pochlovic. Ta začala relativně pozdě, až v 70. letech 19. století. Pochlovické uhlí totiž není nijak zvlášť kvalitní, obsahuje velké množství vody. Ukázalo se však ideální k výrobě briket. A tak vznikla u Pochlovic jedna z nejstarších briketáren Rakousko-Uherska, později i druhá, a těžba se rozjela. Nejprve hlubinně a později i povrchově v dole

Boží požehnání, který nakonec spolkl i původní Pochlovice. Těžba v Pochlovickém revíru byla ukončena roku 1946, tedy po nějakých sedmdesáti letech. Zůstaly po ní mimo jiné dvě hluboké jámy (důl Boží požehnání byl ochranným pilířem železnice a silnice rozdělen na dvě části) a spousty starin, tedy opuštěných štol.

Jedním z míst, kde probíhala hlubinná těžba, byl i tzv. Libocký revír mezi Libocí a Kynšperkem, tedy v místech, kde jsou dnes laguny. Ano, jezírka

▲
Celkový pohled na jednu z lagun Libockých mokřadů.

Foto Jan Moravec

vznikla v místech, kde došlo k poklesu půdy v důsledku poddolování. Ale proč až před několika lety, když propady jsou zde patrné již na mapách z poloviny 20. století? To souvisí s vodním režimem celého Pochlovického revíru. Severní jáma dolu Boží požehnání, zvaná též Velký oprám, se sice zatopila bezprostředně po ukončení těžby, na přelomu 70. a 80. let se voda objevila i v jižní jámě (Malém oprámu), ale hladina byla kvůli stabilitě „ochranného pilíře“ železnice průběžným odčerpáváním udržována kolem kóty 390, posléze kolem 400 metrů. Jenže neustálé čerpání vody bylo energeticky nesmírně náročné. A tak byly v letech 2010–2012 vybudovány kolem ochranného pilíře stabilizační kamenné lavice a v září 2011 bylo zastaveno odčerpávání vody. Ta během několika let stoupla o 12 metrů a zároveň s tím se začala objevovat voda i v půl kilometru vzdálených

prohlubních Libockého revíru, které do té doby byly bez problémů zemědělsky obhospodařovány. Hydrologie celého systému je komplikovaná, v lagunách pravděpodobně není „stejná voda“ jako v jezerech Božího požehnání, ale souvislost je nesporná. Však také byl vznik lagun, znemožňující plné obhospodařování polností, prohlášen původně za důlní škody.

*Jespák obecný.
Foto Lubor Čačko*

Vodoměrná tyč slouží ke sledování kolísání hladiny v tůňkách. Foto Jan Moravec

*Chřástal kropenatý.
Foto Lubor Čáčko*

V Libockých mokřadech žije více druhů vážek, než jen tři v textu vyjmenované vzácnosti; na fotografii vážka rudá. Foto Jan Moravec

Jenže tahle „škoda“ je ohromnou příležitostí pro přírodu. Je pozoruhodné, jak rychle se mělká jezírka, dle hladiny vody někdy oddělená a někdy mělčinou propojená, každopádně zcela izolovaná od jiných obdobných lokalit, stala domovem mnoha živočichů. Biologické průzkumy zde objevily mimo

jiné 46 druhů zooplanktonu, tři druhy vážek z červeného seznamu (šidélko širokoskrnné, šidlatka tmavá a zejména kriticky ohrožená vážka rumělková), zajímavější druhy vodních brouků, pět druhů obojživelníků (rosnička, blatnice, skokan zelený a hnědý, čolek obecný) či mnoho vodních či mokřadních ptáků (z těch nejzajímavějších kulík říční, jespák obecný, chřástal kropenatý, moták pochop, potápka malá... – u většiny z nich je zde pravděpodobné i hnízdění). Z rostlin pak hojně parožnatky a ojediněle ohrožený rdest tupolistý. Vzhledem k tomu, že se průzkumy podařilo zachytit stav skutečně nedlouho po samovolném vzniku zcela nového mokřadu, jsou cenné i jako výchozí data pro následná pozorování, jak se takový biotop a život v něm dále vyvíjí.

Proto se o lokalitu začala zajímat kynšperská základní organizace Českého svazu ochránců přírody. V roce 2017 založila pozemkový spolek a začala jednat o možnosti převzít mokřad do péče. Mokřad nemá vlastní parcelní číslo, jak již bylo řečeno výše, je součástí většího pole (které je navíc dlouhodobě propachtované), takže bylo trochu obtížnější uzavřít na mokřad nějakou užívací smlouvu. Ale díky vstřícnosti vlastníka pozemku – Státního pozemkového úřadu – i hospodáře se tento „oříšek“ podařilo vyřešit. Smlouva mimo jiné zajišťuje zachování zelených pásů kolem lagun, které zamezí bezprostřednímu vlivu polního hospodaření na vodu. A také potenciálnímu tlaku na „vyřešení škody“, tedy neobhospodařovatelnosti zemědělské půdy.

Protože až k mokřadu se v době, kdy je na poli nesklizeno, nedá dobře dostat (a ono to vzhledem k rušení ptáků není zejména v době hnízdění ani příliš žádoucí), vybudoval pozemkový spolek na podzim letošního roku na okraji pole při cestě od kynšperského nádraží do Liboce v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě dřevěnou ornitologickou pozorovatelnu. Vyvýšená dřevěná plošina se zábradlím, přístupná po devíti schůdkách, umožňuje nerušený pohled na bližší východní lagunu a částečně i na vzdálenější lagunu západní. A samozřejmě na její okolí, kde lze při troše štěstí a pozornosti zahlédnout například některého ze zdejších bahňáků.

Tož pojdte se podívat... a nezapomeňte dalekohled. Pokud si nebudete jistí, cože to vlastně vidíte, s určením šesti nejzajímavějších zde pozorovaných druhů vám pomůže informační tabule, umístěná nahoře na pozorovatelně. ■

▲ Při otvírání pozorovatelny si mohli návštěvníci vyzkoušet metody hydrobiologického průzkumu; aquaskop neboli podvodní dalekohled slouží k pozorování života pod vodní hladinou. Foto Jan Moravec

▼ Pulec blatnice skvrnitě. Foto Jan Moravec

▼ Ornitologická pozorovatelna vybudovaná u Libockých mokřadů v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě. Foto Jan Moravec

